

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІОЛОГІЯ»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна/заочна

Форма підсумкового контролю – екзамен

2024 – 2025 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.і.н., доцент., Гапоненко Д. І.

Мова навчання – українська.

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна Рік підготовки: 2 Семестри: 3 Кількість кредитів ECTS: 5	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності: 052 Політологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 22 Практичні: 18 Самостійна робота: 110 Вид контролю: екзамен	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності: 052 «Політологія» Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 12 Практичні: 6 Самостійна робота: 132 Вид контролю: екзамен

Мета дисципліни – надати студентам цілісне уявлення про специфіку соціології як науки, її структуру, функції, історією виникнення та особливостями розвитку в Україні, основними проблемами соціологічної науки.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

- формування соціологічного стилю мислення;
- розкриття сутності соціальних явищ і процесів;
- набуття знань про суспільство, його структуру і елементи;
- вивчення категоріального апарату, методів дослідження, а також теоретичними і практичними здобутками соціології як науки.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і

технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 08. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

СК08. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців

Програмні результати навчання:

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН05. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

РН14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

PH15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

PH 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма/заочна					
	Разо м	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Соціологія як суспільна та гуманітарна наука	15	2	2			11
Тема 2. Історія розвитку соціології	15	2	2			11
Тема 3. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура суспільства	17	4	2			11
Тема 4. Соціологія особистості	15	2	2			11
Тема 5. Соціологія девіантної поведінки	15	2	2			11
Тема 6. Соціологія освіти	13	2				11
Тема 7. Соціологія сім'ї	15	2	2			11
Тема 8. Соціологічне дослідження як вид наукового пізнання	15	2	2			11
Тема 9. Програмування соціологічних досліджень	15	2	2			11
Тема 10. Організація вибірових досліджень в соціології	15	2	2			11
Усього годин	150	22	18			110

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія як суспільна та гуманітарна наука

Суспільство і соціологія. Предмет і об'єкт пізнання соціології. Закони і категорії соціології. Відмінність соціології від інших наук про суспільство. Місце соціології в структурі сучасного знання.

Структура соціологічного знання: загальні соціологічні теорії, спеціальні соціологічні теорії (теорії середнього рівня), емпіричні соціологічні дослідження (фундаментальні, прикладні, теоретичні, емпіричні).

Функції соціології. Її роль і значення в науковому забезпеченні розвитку суспільства.

Методи соціологічного пізнання. Загальнофілософські методи (діалектичний, позитивний, прагматичний підходи). Загальнонаукові методи (метод системного аналізу, синтез, індукція, дедукція, структурно-функціональний, логіко-математичний, статистичний), спеціальні соціологічні методи (аналіз документів, спостереження, опитування, соціальний експеримент).

Тема 2. Історія розвитку соціології

Соціальні та теоретико-методологічні умови виникнення соціології. Протосоціологічний період у розвитку соціальних знань (соціологічна думка Стародавнього Сходу і періоду Античності, соціологічні погляди у період

Середньовіччя і епохи Відродження, Просвітництво). Становлення соціології як самостійної науки. О.Конт – засновник соціології. Позитивізм.

Класичний період у розвитку соціології (друга половина XIX – початок XX ст.). Натуралістичний напрямок у соціології. Еволюційна соціологія Г. Спенсера. Географічна, геополітична і расово-антропологічна школи. Психологічна тенденція в соціології. Соціологічна школа Е. Дюркгейма. „Соціологізм”. Розуміюча соціологія М. Вебера. Соціологічна концепція марксизму.

Особливості сучасної зарубіжної соціології. Основні теорії. Сучасні соціологічні школи.

Розвиток вітчизняної соціологічної думки. Протосоціологічні погляди часів Київської Русі, козацької доби, доби відродження України. Початок української соціології (С. Подолинський, М. Драгоманов, М. Ковалевський, М. Грушевський, В. Липинський, М. Шаповал).

Розвиток соціології в Україні за радянських часів. Сучасна соціологія і її стан.

Тема 3. Суспільство як соціальна система

Сутність поняття «суспільство». Традиційне суспільство, індустріальне суспільство, постіндустріальне суспільство. Основні ознаки суспільства. Специфіка суспільства як системи. Механізм регулювання соціальних зв'язків у суспільній системі. Зміст основних елементів соціальної системи (соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації). Конкретно-історичні типи суспільств. Характеристика сучасного українського суспільства.

Поняття соціальної структури. Основні елементи соціальної структури.

Соціальна стратифікація: поняття та види. Соціальна мобільність: вертикальна і горизонтальна. Поняття маргінальності в соціології.

Соціально-класова структура сучасного суспільства, тенденції її розвитку. Зміни соціально-класової структури в епоху НТР. Поява нових соціальних груп і верств.

Особливості соціально-класової структури та соціально-демографічної ситуації в Україні. Проблеми формування середнього класу в Україні.

Тема 4. Соціологія особистості

Поняття «людина», «індивід», «особистість» у гуманітарних науках. Поняття особистості в соціології. Основні проблеми соціології особистості. Значення біологічних, психологічних чинників у формуванні індивідуальності особистості.

Взаємини особистості і суспільства. Особистість у системі соціальних зв'язків. Формування особистості в процесі соціалізації. Інститути і агенти соціалізації. Різновиди соціалізації. Самовиховання особистості.

Соціологічна структура особистості. Соціальні статуси, соціальні ролі, соціальна спрямованість. Автономія особистості в системі соціальних ролей.

Соціальна діяльність і соціальна поведінка особистості. Механізми детермінації соціальної поведінки особистості (соціальні потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, мотиви, соціальні норми).

Соціальна типологія особистості. Значення застосування типологізації для вирішення конкретних соціальних проблем.

Тема 5. Соціологія девіантної поведінки

Проблема девіантної поведінки в суспільстві. Сутність девіації. Фактори, що спричиняють девіацію. Підходи до пояснення причин девіантної поведінки. Теорії девіації. Соціологічне пояснення девіації. Класифікація девіантних вчинків. Соціальна аномія, чинники її виникнення і розвитку.

Соціальні відхилення як дослідницька проблема. Шляхи подолання і корекції девіації. Соціальний контроль як механізм соціальної регуляції поведінки людей і підтримання суспільного порядку.

Девіантна поведінка в середовищі школярів. Мікросередовище і його вплив на девіантну поведінку.

Окремі прояви девіантної поведінки в сучасному українському суспільстві (алкоголізм, наркоманія, злочинність, жебрацтво, суїцид тощо). Маргіналізація суспільства як фактор поширення девіантної поведінки.

Тема 6. Соціологія освіти

Статус, предмет і об'єкт соціології освіти. Специфіка соціологічного вивчення сфери освіти, її відмінність від вивчення проблем освіти в педагогіці, психології тощо.

Система освіти як соціальний інститут, її функції та структура. Динаміка взаємодії освіти і суспільства. Безперервна освіта як суспільна потреба.

Освіта як засіб розвитку людини, її підготовки до соціальної діяльності. Проблеми реформування сучасної освіти та її прогресивного розвитку. Система освіти за кордоном. Альтернативна освіта в сучасних умовах.

Проблемні аспекти сфери освіти та необхідність їх соціологічного вивчення.

Тема 7. Соціологія сім'ї

Сім'я як складний соціальний феномен. Визначення сім'ї та шлюбу. Історичні типи та форми сімейно-шлюбних відносин. Нестандартні сім'ї.

Основні категорії: структура сім'ї, умови життя, спосіб життя і ін. Соціальні функції сім'ї.

Особливості розвитку сімейно-шлюбних відносин у сучасних умовах. Зростання індивідуально-особистісної значимості сім'ї. Основні тенденції розвитку сім'ї як малої соціальної групи.

Роль соціальної політики держави у зміцненні сімейно-шлюбних стосунків. Соціальні програми допомоги сім'ї в Україні.

Проблеми розвитку сім'ї в сучасних умовах. Соціальні фактори формування і становлення моделей сім'ї. Студентська сім'я та її проблеми. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні.

Цивільний шлюб. Шлюбний контракт.

Тема 8. Соціологічне дослідження як вид наукового пізнання

Соціальне і соціологічне дослідження. Функції соціологічного дослідження: пізнавальна, методологічна, практична, інформаційна, управлінська. Етапи проведення соціологічного дослідження. Різновиди соціологічних досліджень. Фундаментальні і прикладні дослідження. Пошукові, описові і аналітичні дослідження. Разове і повторне дослідження. Соціологічний моніторинг. Вибіркові і суцільні дослідження. Польові і лабораторні дослідження.

Тема 9. Програмування соціологічних досліджень

Роль програми в організації й проведенні соціологічного дослідження. Структура і функції програми в соціологічному дослідженні (методологічний і процедурно-методичний розділи програми). Загальні вимоги до програми. Формулювання й обґрунтування досліджуваної проблеми. Визначення мети і завдань дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Уточнення й інтерпретація основних понять. Попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Пошуку емпіричних індикаторів основних понять. Формулювання робочих гіпотез. Види гіпотез. Обґрунтування й характеристики методів збирання інформації. Програмні вимоги до вибірки. Стратегічний план дослідження.

Тема 10. Організація вибірових досліджень в соціології

Поняття вибіркової та генеральної сукупності. Репрезентативність і одиниці спостереження. Тип вибіркової сукупності. Поняття ймовірнісної (випадкової) та неймовірнісної вибірки. Різновиди ймовірнісних вибірок. Проста ймовірнісна вибірка. Стратифікована і кластерна вибірки: умови реалізації. Різновиди невідповідної вибірки. Особливості цільової, квотної, стихійної вибірок. Поняття рівнів відбору. Багаторівнева вибірка. Обсяг вибірки. Чинники, що впливають на визначення обсягу вибіркової сукупності. Поняття репрезентативності та похибки вибірки. Систематичні й випадкові похибки репрезентативності. Зв'язок між обсягом та похибкою вибірки.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Соціологія як суспільна та гуманітарна наука

Зміст

1. Соціологія:
  - а) предмет;
  - б) об'єкт;
  - в) закони;
  - г) категорії.
2. Структура соціологічного знання:
  - а) загальна соціологічна теорія;
  - б) спеціальні соціологічні теорії;
  - в) емпіричні соціологічні дослідження.

3. Функції соціології.
4. Соціологія в системі соціальних і гуманітарних наук.

Тема 2. Історія розвитку соціології

Зміст

1. Історія становлення вчень про суспільство:
  - а) протосоціологічні погляди античних мислителів (Платон, Аристотель);
  - б) погляди на уклад суспільного життя мислителями Середньовіччя (А. Аврелій, Ф. Аквінський);
  - в) соціально-політична думка епохи Відродження (Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла, Т. Гоббс, Дж. Локк).
2. Соціологічна класика:
  - а) О. Конт;
  - б) Г. Спенсер;
  - в) К. Маркс;
  - г) Е. Дюркгейм;
  - д) М. Вебер.
3. Вітчизняна соціологічна думка:
  - а) зародження і розвиток соціологічної думки в Україні;
  - б) засновники української соціології (М. Драгоманов, С. Подолинський, М. Грушевський, М. Шаповал);
  - в) розвиток вітчизняної соціології за радянських часів;
  - г) сучасна українська соціологія.

Тема 3. Суспільство як соціальна система

Зміст

1. Суспільство:
  - а) загальна характеристика;
  - б) теорії походження;
  - в) типологія;
  - г) як соціальна система.
2. Соціальна структура суспільства:
  - а) соціальні інститути;
  - б) соціальні групи;
  - в) соціальні організації.
3. Теорія соціальної стратифікації.
4. Теорія соціальної мобільності.
5. Маргіналізація.
6. Соціальна структура сучасного українського суспільства.

Тема 4. Соціологія особистості

1. Поняття особистості в соціології.
2. Соціологічна структура особистості.
  - а) соціальний статус;
  - б) соціальна роль;

- в) соціальна спрямованість.
- 2. Соціалізація особистості:
  - а) визначення;
  - б) агенти;
  - в) інститути;
  - г) етапи;
  - д) різновиди.
- 3. Соціальна типологія особистості.

Тема 5. Соціологія девіантної поведінки

Зміст

- 1. Девіація як соціальне явище:
  - а) сутність;
  - б) причини;
  - в) різновиди.
- 2. Мікросередовище і його вплив на девіантну поведінку.
- 3. Маргіналізація як фактор поширення девіантної поведінки
- 4. Окремі прояви девіантної поведінки в сучасному українському суспільстві:
  - а) алкоголізм;
  - б) наркоманія;
  - в) злочинність;
  - г) жебрацтво.

Тема 6. Соціологія освіти

Зміст

- 1. Соціокультурні умови виникнення соціології освіти
- 2. Специфіка соціології освіти як спеціальної соціологічної теорії
- 3. Освіта як соціальний інститут
- 4. Соціологія освіти в системі суспільних та гуманітарних наук.
- 5. Функції соціології освіти.
- 6. Проблеми реформування сучасної освіти.
- 7. Соціологічні дослідження проблем освіти.

Тема 7. Соціологія сім'ї

Зміст

- 1. Соціології сім'ї:
  - а) об'єкт і предмет;
  - б) категорії.
- 2. Особливості вивчення сім'ї в соціології:
  - а) сім'я як соціальний інститут;
  - б) сім'я як мала соціальна група.
- 3. Класифікація сімейно-шлюбних відносин.
- 4. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні.
- 5. Цивільний шлюб: за і проти.

6. Шлюбний контракт і його особливості у різних країнах світу.

Тема 8. Соціологічне дослідження як вид наукового пізнання

Зміст

1. Поняття соціологічного дослідження.
2. Соціальне і соціологічне дослідження.
3. Типологія соціологічних досліджень:
  - а) теоретичне;
  - б) емпіричне;
  - в) фундаментальне;
  - г) прикладе.
4. Види соціологічних досліджень:
  - а) пошукове;
  - б) описове;
  - в) аналітичне.
5. Інші критерії класифікації соціологічних досліджень.

Тема 9. Програмування соціологічних досліджень

Зміст

1. Визначення програми соціологічного дослідження.
2. Функції програми соціологічного дослідження.
3. Основні компоненти методологічного розділу програми соціологічного дослідження:
  - а) пошук проблемної ситуації, формулювання та обґрунтування проблеми;
  - б) визначення об'єкту і предмету;
  - в) розробка мети і завдань;
  - г) інтерпретація та операціоналізація основних понять;
  - д) системний аналіз об'єкту дослідження;
  - є) формулювання гіпотез.
4. Основні компоненти методичного розділу програми соціологічного дослідження:
  - а) стратегічний план дослідження;
  - б) обґрунтування вибіркової сукупності дослідження;
  - в) визначення методів дослідження.
5. Процедурний розділ програми соціологічного дослідження:
  - а) кошторис дослідження;
  - б) робочий план дослідження;
  - в) допоміжні документи.

Тема 10. Організація вибірових досліджень в соціології

Зміст

1. Необхідність використання вибірки в соціології.
2. Зміст і категорії вибіркового методу.
3. Імовірнісні вибірки:

- а) проста імовірнісна;
  - б) механічна;
  - в) стратифікована;
  - г) серійна.
4. Неімовірнісні вибірки:
- а) стихійна;
  - б) квотна;
  - в) цільова;
  - г) доступна;
  - д) метод «снігового кому».

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Соціологія як суспільна та гуманітарна наука

1. Суспільство і соціологія.
2. Роль соціології в соціальному реформуванні українського суспільства.
3. Соціологія та ідеологія.

Тема 2. Історія розвитку соціології

1. Початок української соціології (С. Подолинський, М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Липинський).
2. Розвиток вітчизняної соціології ХХ ст.
3. Соціологія незалежної України.

Тема 3. Суспільство як соціальна система

1. Роль культури в суспільстві.
2. Історичні типи соціальної стратифікації
3. Трансформація соціальної структури українського суспільства.

Тема 4. Соціологія особистості

1. Рольові теорії особистості.
2. Модель базисного типу особистості.
3. Проблеми соціалізації особистості в сучасному суспільстві.

Тема 5. Соціологія девіантної поведінки

1. Скласти стислий конспект матеріалу по одній з форм девіації, що проявляються в сучасному українському суспільстві.

Тема 6. Соціологія освіти

1. Освіта як складний соціальний феномен.
2. Інституціоналізація освіти.
3. Особливості функціонування інституту освіти в Україні.

Тема 7. Соціологія сім'ї

1. Студентська сім'я її специфіка і проблеми.
2. Насильство в сім'ї: стан і проблеми.

3. Перспективи розвитку сімейно-шлюбних відносин в Україні.

Тема 8. Соціологічне дослідження як вид наукового пізнання

1. Знайдіть приклади звітів за результатами проведених описового і аналітичного дослідження. Поясніть різницю між ними.

Тема 9. Програмування соціологічних досліджень

1. Скласти таблицю етапів розробки програми соціологічного дослідження.

Тема 10. Організація вибіркового дослідження в соціології

1. Назвіть переваги і недоліки кожного вибіркового методу. Вкажіть можливі сфери їх застосування.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **6 – 7 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією.

Студент може отримати **4 – 5 балів** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **1 – 2 бали** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується соціологічною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання студентом практичного завдання (аналіз запропонованої практичної соціальної ситуації, складання власного варіанту її вирішення, аналізу тощо) на практичних заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і прикладами соціальної і політичної сфер життя суспільства;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;

- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

- виконати індивідуальне завдання;

- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену.

- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р.

(https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOh49g08VcMd_XsZHGYnNpm5LPs/vi

[ew](https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOh49g08VcMd_XsZHGYnNpm5LPs/vi)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T1	T2	T3	T4	T5	T7	T8	T9	T10	K	E	
7	7	7	7	7	7	7	7	7	12	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	9	7	до 63
Індивідуальні завдання	9		
Підсумкова контрольна робота	1	12	до 12
Усього			до 75
Екзамен			до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Соціологія як суспільна та гуманітарна наука.
2. Предмет соціології.
3. Місце соціології в структурі сучасного знання.
4. Соціологія в системі суспільних та гуманітарних наук.
5. Структура соціології.
6. Функції соціології.
7. Логіка виникнення соціології.
8. О. Конт – засновник соціології.

9. Еволюційна соціологія Г. Спенсера.
10. Соціологічна концепція марксизму.
11. Соціологізм Е. Дюркгейма.
12. Розуміюча соціологія М. Вебера.
13. Особливості розвитку української соціології (XIX – початок XX ст.).
14. Українська соціологія у XX ст.
15. Соціологія у незалежній Україні.
16. Характеристика суспільства як системи.
17. Соціальні групи.
18. Соціальні інститути.
19. Соціальні організації.
20. Теорія соціальної стратифікації.
21. Теорія соціальної мобільності.
22. Типи суспільств.
23. Поняття маргінальності в соціології.
24. Поняття середнього класу і його роль у суспільстві.
25. Соціально-класова структура сучасного українського суспільства.
26. Проблеми становлення середнього класу в Україні.
27. Поняття особистості в соціології.
28. Соціалізація особистості та її види.
29. Інститути та агенти соціалізації людини.
30. Соціологічна структура особистості.
31. Соціальна типологія особистості.
32. Соціологія девіантної поведінки. Сутність девіації.
33. Причини і види девіантної поведінки.
34. Окремі прояви девіантної поведінки в українському суспільстві.
35. Соціальна аномія і маргіналізація як фактор поширення девіації.
36. Освіта як соціальний інститут.
37. Проблеми реформування сучасної освіти.
38. Функції освіти.
39. Сім'я як об'єкт соціологічного аналізу.
40. Соціальні функції сім'ї.
41. Класифікація сімейно-шлюбних відносин.
42. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні.
43. Конфлікт як соціальне явище.
44. Типологія конфліктів.
45. Соціальні конфлікти в сучасній Україні.
46. Попередження та вирішення конфліктів.
47. Поняття громадської думки.
48. Функції громадської думки.
49. Шляхи вираження і формування громадської думки.
50. Особливості реалізації громадської думки в українському суспільстві.
51. Сутність соціології праці та зайнятості.
52. Категорії соціології праці.
53. Роль соціології праці у вирішенні соціальних проблем України.

54. Вітчизняна соціологія праці: історія і сучасність.
55. Соціологічне дослідження як вид наукового пізнання.
56. Соціальне і соціологічне дослідження.
57. Види соціологічних досліджень.
58. Пошукове і пілотажне дослідження.
59. Описове і аналітичне соціологічне дослідження.
60. Точкове (крапкове) і повторне соціологічне дослідження.
61. Вибіркове і суцільне соціологічне дослідження.
62. Програма як організаційна підстава соціологічного дослідження.
63. Структура програми соціологічного дослідження.
64. Характеристика методологічного розділу програми дослідження.
65. Характеристика методичного розділу програми дослідження.
66. Метод, техніка, методика і процедура соціологічного дослідження.
67. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації.
68. Кількісні та якісні методи збору соціологічної інформації.
69. Аналіз документів як метод збору соціологічної інформації.
70. Переваги та недоліки методу аналізу документів.
71. Особливості соціологічного спостереження.
72. Переваги та недоліки спостереження.
73. Загальна характеристика методу опитування.
74. Види опитувань.
75. Соціологічний експеримент.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; індивідуальні завдання і завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аблов А. Загальна соціологія : конспект лекцій / А. Аблов. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. – 130 с.
2. Гіденс Е. Соціологія. /Пер. з англ. – К., 1999.
3. Козирєв М. Соціологія: підручник / М. Козирєв. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 656 с.
4. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія: Загальний курс. – К., 2004.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія: Базовий курс. – К., 2005.
6. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. Навчальний посібник. – К., 1995.
7. Сірий Є.В. Соціологія: Загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії. – К., 2004.
8. Соціологія. Навчальний посібник /За ред. С.О.Макеєва. – К., 1999.
9. Соціологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. Закладів – 3-те вид., доопр., доп / за заг. ред. проф. В. І. Докаша. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 272 с.
10. Соціологія. Курс лекцій /За ред. В.М.Пічі. – Львів, 2002.
11. Соціологія: Підручник / За ред. докт. соціол. наук, проф. В.М. Пічі. – 4-те видання, виправлене. – Львів, Магнолія 2006. – 2009. – с. 293.
12. Соціологія: Підручник / За редакцією В. М. Пічі. – Львів: Новий Світ-2000, 2020. – 277 с.
13. Соціологія. Підручник /За заг. ред. проф. В.П.Андрущенко, проф. М.І.Горлача. – К.-Х., 1998.
14. Соціологія. Підручник /За ред. В.Городяненка. – К., 2002.
15. Соціологія. Підручник /За ред. Н.Осипової. – К., 2003.
16. Соціологія. Підручник /За ред. В.М.Пічі. – Львів, 2004.
17. Соціологія: підручник / М. Требін, В. Воднік, Г. Клімова та ін. ; за ред. М. П. Требіна. –Х.: Право, 2010. – 224 с.
18. Соціологія: підручник / Ю. Пачковський, Н. Коваліско, І. Городняк та ін.; за ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. Ф. Пачковського. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 418 с.
19. Танчин І.З. Соціологія. Навчальний посібник. – К., 2007.
20. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій /Н. Черниш. – Львів, Кальварія. – 2004. – 586 с.
21. Якуба О.О. Соціологія. Навчальний посібник для студентів. – Харків, 1996.

Додаткова:

1. Бурлачук В., Молчанов М., Степаненко В. Біля витоків соціологічної думки в Україні. – К., 1995.
2. Гавриленко І.М., Скідін О.Л. Соціологія освіти. Навчальний посібник. – Запоріжжя, 1998.
3. Головаха Є., Паніна Н. Тенденції розвитку українського суспільства (1994 – 1997). – К., 1998.
4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології: Від античності до поч. ХХ ст. – К., 1993.
5. Економічна соціологія. Навчальний посібник (Ворона В.М., Пилипенко В.Є. та ін.). – К., 1997.
6. Лукашевич М. Соціологія сім'ї: теорія і практика : навч. посібник. – К. : ІПК ДСЗУ, 2012. – 186 с.
7. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К., 1996.
8. Общественное мнение и власть: механизмы взаимодействия (А.А.Ручка, В.Л.Оссовский, В.А.Матусевич и др.) – К., 1993.
9. Педагогічна соціологія. Навчальний посібник. – Тернопіль, 1998.
10. Пилипенко В.С., Вишняк О.І., Куценко О.Д. та ін. Спеціальні та галузеві соціології. Навчальний посібник. – К., 2003.
11. Пилипенко В., Попова І., Танчер В. та ін. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. 2-е вид. – К.: Каравела, 2004. – 350 с.
12. Пірен М.І. Основи конфліктології. – К., 1997.
13. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ ст. Навчальний посібник. – К., 1996.
14. Полтораки В.А. Соціологія. Основи соціології праці та управління. – К., 1992.
15. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс. – К., 1996.
16. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. Навчальний посібник. – К., 1995.
17. Сірий Є.В. Соціологія: Загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії. – К., 2004.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Соціологічна група рейтинг. <https://ratinggroup.ua>
2. Київський міжнародний інститут соціології. <https://kiis.com.ua>
3. Соціологічна асоціація України. <https://sau.in.ua>